

- економічних (особливості торгівельних стосунків України з іншими державами (Візантією, Росією, Францією, Прусією, Польшею та ін.) у різні періоди її розвитку;
- соціокультурних (культурні зв'язки з іншими народами, суспільні перетворення, трансформація матеріальних та духовних цінностей тощо);
- педагогічних (зміна освітніх парадигм, втілених у відповідних законодавчо-нормативних документах, стан шкільної освіти, розвиток громадсько-педагогічної думки, педагогічної науки тощо);
- лексикологічних (генеза розвитку головних педагогічних та виховних лексем (категорій, понять і термінів), лексикографічне опрацювання педагогічних текстів на предмет діагностування лексичних інновацій тощо).

2. Систематизацію дидактичної термінології на основі класифікації та аналітичного групування, визначення поняттєво-термінологічних полів з тематичними групами, які об'єднуються у певну поняттєво-термінологічну систему:

- поняттєво-термінологічна група «процес навчання та його істотні характеристики»;
- поняттєво-термінологічна група «принципи і закономірності навчання»;
- поняттєво-термінологічна група «види, концепції та технології навчання»;
- поняттєво-термінологічна група «зміст освіти»;
- поняттєво-термінологічна група «методи навчання»;
- поняттєво-термінологічна група «організаційні форми навчання»;
- поняттєво-термінологічна група «діагностиката і контроль навчальних досягнень школярів» та ін.

3. Аналіз поняттєво-термінологічного апарату української дидактики в контексті визначених методологічних засад (системного, історіографічного, історико-педагогічного, проблемно-хронологічного, герменевтичного, критеріально-комплексного та ін. підходів).

4. Визначення категорій, базових і похідних понять усіх поняттєво-термінологічних полів (підсистем) педагогіки та дидактики, формування предметно-тематичних груп, їх ієрархічної структури.

5. Визначення стійких та умовних термінів і понять.

6. Вибір домінуючого тлумачення визначених категорій, понять і термінів на основі абстрактно-теоретичного та науково-емпіричного рівнів поняттєвого відображення педагогічної дійсності (І.Кантор, Б.Комаровський, М.Скаткін, Ф.Фрадкін).

7. Характеристика нових понять і термінів [3, с. 107–113].

Обґрунтована концепція дослідження уможливилує: дослідження генези основних категорій дидактики за визначеними категорійно-поняттєвими групами, визначення внеску українських дидактів у розвиток категорійно-поняттєвого апарату дидактики, створення алгоритму формування категорійно-поняттєвого апарату сучасної педагогіки й дидактики та інше.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаменко О.В. Розвиток педагогічної науки в Україні в другій половині ХХ столітті (1950 – 2000 рр.): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Луганський національний педагогічний університет імені Т. Шевченка, Луганськ. 2006.
2. Курило В.С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті. Луганськ. 2000.
3. Кушнірук С.А. Алгоритм формування категорійно-поняттєвого апарату вітчизняної дидактики. *Молодь і ринок*, 6 (161), червень 2018, 107–113.
4. Кушнірук С.А. Методика дослідження поняттєво-термінологічної системи педагогіки. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Українська освіта: аксіологія європейського вибору» для студентів, здобувачів, молодих учених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників громадянського суспільства м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року*. Київ, 2021. С. 224–241.
5. Кушнірук С.А. Розвиток категорійно-поняттєвого апарату дидактики у педагогічній науці України (20–90-ті рр. ХХ ст.): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2019. 714 с.
6. Кушнірук С.А. Педагогіка. Курс лекцій:[навчальний посібник для студентів педуніверситетів]. Київ: НПУ, 2011. 472 с.
7. Кушнірук С.А. Становлення і розвиток категорійно-поняттєвого апарату вітчизняної дидактики (XVII – ХХ ст.). Частина 1. (XVII – поч. 60- х рр. ХХ ст.). О.С. Падалка (Наук. ред.). Київ: НПУ, 2018. С.17-27.
8. Панасенко Е.А. *Експеримент у науково-педагогічних дослідженнях в Україні (1943–1991 рр.)*: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 Держ. заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ. 2014.
9. Сухомлинська О.В. *Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем*. Київ: А.П.Н. 2003.

Кожевникова А.В.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна
Воровка М.І.,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДИСЦИПЛІНІ «ПЕДАГОГІКА» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Анотація. Актуальність проблеми інноваційних технологій як складових ефективних форм навчання здобувачів вищої освіти визначається потребою у впровадженні в навчальний процес інноваційних педагогічних додатків. Відповідно, метою статті є розкриття специфіки використання додатків інноваційних педагогічних технологій в навчальній дисципліні «Педагогіка» для майбутніх вчителів.

Abstract. The relevance of the problem of innovative technologies as components of effective forms of education for higher education students is determined by the need to introduce innovative pedagogical applications into the educational process. Accordingly, the purpose of the article is to reveal the specifics of using applications of innovative pedagogical technologies in the educational discipline "Pedagogy" for future teachers.

Сьогодні вища освіта та її суб'єкти нажалі перебувають в умовах реальної небезпеки життя та здоров'ю учасників освітнього процесу внаслідок збройної агресії та оголошення в Україні воєнного стану, що було обговорено в наказі МОНУ від 07.03.2022 р. №235 «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» [8].

Адаптуючись до нових умов життя, колектив професорсько-викладацького складу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (МДПУ імені Б. Хмельницького) сприяє можливості здобувати освіту студентам і постійно надає психологічну допомогу не лише здобувачам вищої освіти, їх батькам, викладачам та членам їх родин.

Доцільно відмітити, що у закладі вищої освіти вже більше 10 років працює центр освітніх дистанційних технологій, який сприяє забезпеченню освітнього процесу у дистанційній формі (онлайн) та забезпечення доступу здобувачам вищої освіти до методичних та інформаційних матеріалів, необхідних для здобуття професійної компетентності майбутньої спеціалізації й сприяє успішній реалізації права на якісну освіту навіть в умовах карантинного й воєнного стану.

Адже головною метою сьогодні МДПУ імені Богдана Хмельницького є формування громадській, емоційній, особистісній та інтелектуальній безпеці суб'єктів освітнього процесу, а саме сприяє формуванню безпечного освітнього середовища.

Навчальна дисципліна «Педагогіка» викладається викладачами кафедри педагогіки і педагогічної майстерності МДПУ імені Богдана Хмельницького із самого початку створення закладу для майбутніх вчителів різних спеціальностей.

Даний курс включає 4 модулі для вивчення: Модуль 1. Історія педагогіки; Модуль 2. Дидактика; Модуль 3. Теорія виховання; Модуль 4. Основи педагогічної майстерності.

Слід відмітити, що процеси змін, які здійснюються вплив на сучасний етап розвитку вищої освіти, і освітнього процесу, зокрема, потребують нових підходів до викладання освітніх компонентів навчальних дисциплін, а саме інноваційних технологій.

Інноваційні технології забезпечують доступність, ефективність та вдосконалення освітнього процесу, підготовку здобувачів вищої освіти до професійно-педагогічної діяльності в інформаційному суспільстві.

Метою статті є розкриття специфіки використання додатків інноваційних педагогічних технологій в навчальній дисципліні «Педагогіка» для майбутніх вчителів.

Відповідно до мети статті сформульовано основні завдання:

1. Проаналізувати стан опрацювання проблеми інноваційних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти.

2. Уточнити сутність понять: «технологія», «інновація», «інноваційні технології».

3. Розкрити ефективність інноваційних педагогічних додатків та їх вплив на результативність освітньої діяльності здобувачів вищої освіти.

Для реалізації мети було використано комплекс методів: теоретичні аналіз, синтез, узагальнення, зіставлення, що послугували вивченню наукових джерел інноваційних педагогічних технологій; емпіричні методи (анкетування, бесіда, інтерв'ювання, спостереження, експертне оцінювання); статистичні методи дослідження, що допомогли з'ясувати ефективність інноваційних педагогічних додатків та їх вплив на освітній процес здобувачів вищої освіти.

Проблеми розкриття специфіки інноваційних технологій в освіті активно розглядають А. Алексюк, Т. Алексеєнко, В. Андреев, В. Безпалько, Б. Гершунський, М. Гуслова, М. Дуки, В. Загвязинський, Н. Клокар, Н. Крицька, Є. Макагон, М. Мамардашвілі, Ю. Машбиць, Н. Наливайко, А. Панфілова, О. Пехота,

П. Підкасистий, І. Підласий, Л. Подимова, І. Протасова, Г. Селевко, В. Сластьонін, Л. Сєдова, В. Собкін, Г. Щедровицький та інші.

В сучасній педагогічній науці часто використовують поняття технології в термінологічному ряді: педагогічні технології, інноваційні технології, інноваційні педагогічні технології.

Поняття «технологія» складається: *techne* – мистецтво, майстерність, *logos* – наука, закон; наука про майстерність [5, с. 76], а в тлумачному словнику це поняття подається як сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності, мистецтві [1, с. 1132].

Технологія навчання як «необхідна ланка, яка здійснює взаємодію педагогічних наук з практикою навчання» розкриває вчена Ю. Машбиць [3, с. 24].

Педагогічна технологія – це створена адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтована навчально-виховна система соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [9, с. 39].

В. Безпалько розкриває поняття «інноваційних педагогічних технологій» як безперервне і систематичне практичне використання заздалегідь спроектованого освітнього процесу; проект певної педагогічної системи, реалізованої на практиці [2].

Для нашого дослідження цікавим є визначення В. Загвязинського, що інноваційні технології – це галузь знань, яка застосовує нові методи взаємодій викладача та здобувача освіти (або учня та вчителя) у будь-яких різновидах діяльності, зорганізованих на засадах чіткого цілепокладання, систематизації, алгоритмізації прийомів навчання [3, с. 121].

П. Підкасистий охарактеризовує інноваційні педагогічні технології як технологічно розроблену навчальну систему, яка включає систему методів та прийомів професійної діяльності викладача [7, с. 332].

Вчений В. Сластьонін поняття «інноваційні технології» розкриває як послідовну взаємозалежну систему діяльності педагога, спрямованої на розв'язання педагогічних завдань; планомірне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу [6, с. 96].

Отже, сучасні інноваційні педагогічні технології становлять декілька головних етапів: теоретичних та практичних питань управління, організації освітнього процесу, методів та засобів навчання у закладі вищої освіти. Адже саме інноваційні педагогічні додатки є інноваційно педагогічною технологією освітнього процесу, яка допомагає оновленню цього процесу, сприяє ефективнішій взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу.

Доцільно відмітити, додатки як інструменти інноваційних педагогічних технологій сприяють креативній спільній діяльності між викладачем і здобувачами вищої освіти під час викладання дисципліни «Педагогіка». Саме тому, нами було проведено в Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького дослідження серед здобувачів I рівня вищої освіти, щодо ефективності додатків та їх вплив на освітній процес здобувачів.

Експериментальна робота включала такі емпіричні методи дослідження - бесіда, анкетування, спостереження та експертне оцінювання.

Для здобувачів експериментальної групи були розглянуті під час викладання дисципліни «Педагогіка» такі інформаційно-комунікаційні додатки:

1) Додаток «Kahoot!» – це інноваційно-навчальна платформа, яка за допомогою онлайн-тестування проводить викладач або вчитель інтерактивні заняття та перевірку знань здобувачів.

Додаток «Kahoot!» є зручним інструментом, які можна використовувати для: поточного та модульного контролю знань здобувачів вищої освіти; самостійного навчання та самоконтролю; підготовки до модулів та іспитів; опитування думки здобувачів вищої освіти; конференцій науково-практичного спрямування та різного рівня; наукових гуртків чи інших заходів, коли є потреба залучати здобувачів до обговорення наукових чи педагогічних проблем.

2) Додаток Quizlet – сервіс для розробки цікавих тестів і флеш-карт, що допомагає засвоювати і запам'ятовувати навчально-методичний матеріал на базі системи карток та навчальних модулів.

Доцільно підкреслити, що окреслений додаток допомагає готуватися до іспитів та заліків в режимі заучування; тестує пам'ять в режимі листи; ділитися картками з друзями, викладачами або здобувачами; покращувати навчання за допомогою своїх асоціативних зображень та аудіо файлів.

3) LearningApps.org – онлайн-сервіс, що є конструктором для розробки різноманітних інтерактивних завдань із різних предметних галузей. Вправи поділяються на категорії, у межах яких можна обрати кілька шаблонів. Наприклад, у категорії «Вибір» є такі: «Фрагменти зображення», «Вікторина», «Знайти слова»; у категорії «Розподіл» – «Поділ на групи», «Знайти пару», «Класифікація». Також тут можна потренуватися до ЗНО і пройти пробні тестування попередніх років.

4) Додаток Mentimeter допомагає викладачеві та активному здобувачеві вищої освіти дізнатись що думає аудиторія слухачів з того чи іншого приводу за допомоги онлайн-голосування через мобільні телефони, планшети або комп'ютери. Зазначений інструмент сприяє створенню ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час лекційних та практичних занять.

Наприклад: на заняттях з «Педагогіки Модуль 1. Історія педагогіки». Задаючи онлайн-голосування асоціативного направлення – Ваші асоціації з епохою Середньовіччя та Відродження? або З чим асоціюється у

вас ім'я Леонардо да Вінчі? (Див. Мал.1.). Ми отримуємо асоціативний ряд слів, який відображає думки групи здобувачів в режимі реального часу, що дозволяє проводити цілеспрямовану та продуктивну дискусію (Див. Мал. 2.).

Особливість роботи окресленого інструменту в тому, що переходячи за посиланням з унікальним ідентифікатором слухачі на своїх мобільних телефонах або планшетах відповідаючи на запитання, вже менше ніж 30 секунд на екрані монітору спостерігають результат у вигляді – асоціативної хмари.

Слід зазначити, що додаток Mentimeter є дуже корисним, особливо при потребі дотримання гендерної рівності та культури, що дозволяє забезпечити чутливість голосів до будь-якого питання, що ставиться на голосування, незалежно від статі чи позиції.

Мал. 1

З чим асоціюється у Вас ім'я Леонардо да Вінчі?

Мал.2

5) Додаток Rebus дає змогу створити цікаві та корисні загадки, логічні ігри, ребуси та інші типи вправ. У відкритому доступі є бібліотека сервісу, наповнена готовими матеріалами, які можна використовувати для навчання [10, с. 60].

Після опрацювання і вивчення вище вказаних додатків, їх було впроваджено у навчальний процес. Після чого було здійснено анкетування, в якому здобувачі вищої освіти обрали саме ті додатки, які їх зацікавили найбільше, результати анкетування подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Результати анкетування здобувачів вищої освіти

№	Назва додатку	Кількість голосів
1.	Kahoot!	23
2.	Quizlet	21
3.	Learning.apps	15
4.	Mentimetr	9
5.	Rebus	8

За результатами анкетування як бачимо із таблиці інноваційно-навчальна платформа Kahoot! – займає перше місце і є цікавою, актуальною, що сприяє активності й критичному мисленню здобувачів вищої освіти.

В процесі дослідження інноваційних педагогічних додатків та їх вплив на результативність освітньої діяльності здобувачів вищої освіти було підібрано такі додатки, які можна використовувати під час

дистанційного синхронного та асинхронного навчання. Здобувачам вищої освіти було запропоновано обрати найефективніший додаток серед усіх запропонованих (всього було 5 додатків), якими вони користувались впродовж місяця на лекційних та практичних заняттях з дисципліни «Педагогіка». Найпопулярніші додатки за результатами таблиці – «Kahoot!», «Quizlet», «Learning.apps».

Слід відмітити, що значна увага приділяється інформаційним технологіям під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти, на яку відводиться значна частина навчальної програми з дисципліни «Педагогіка». З метою надання методичної допомоги в оволодінні навчальним матеріалом викладачами створені навчальні посібники, інструкції до самостійної роботи, матеріали для самоконтролю знань, електронні підручники, інформаційні тематичні матеріали, надаються посилання на адреси сайтів. Для підвищення рівня знань, умінь та навичок здобувачам активно використовуються інноваційні педагогічні технології й додатки, вони самі створюють тести, картки, вікторини тощо.

Доцільно зазначити, що впровадження інноваційних педагогічних технологій – додатків покращує якість подачі викладачами навчального матеріалу з дисциплін педагогічного напрямлення, особливо в умовах воєнного стану, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до навчання, сприяє формуванню професійних компетентностей, необхідних для конкурентоздатного педагогічного фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К., Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
2. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб./ Дичківська І.М. К.: Академвидав, 2004. 352с
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. Х.: Вид група «Основа», 2011. 176 с.
6. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г.Л. Єфремової. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с
7. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
8. Наказі МОНУ від 07.03.2022 р. №235 «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85884/
9. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петрчук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
10. А. V. Kozhevnikova, N. V. Merkulova, Yu. I. Popeleshko, N. Ye. Rybka Information and Communication Technologies as Components of Effective Training Forms for Higher Education Applicants/ Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб. наук. пр. / Ред. кол.: Пазюра Н. В. (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2021. Том7, №3. С. 55–61.

Лавринюк Т.М.,

студентка III курсу Факультету математики, інформатики і фізики

Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

Науковий керівник - Кушнірук С.А.,

доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. У статті викладено погляди українського гуманіста В.О. Сухомлинського на проблеми формування творчих здібностей. У статті звертається увага на особливості дитячої творчості, визначаються умови розвитку креативності та розкриття творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку, розвитку їх творчих здібностей в умовах урочної та позаурочної діяльності.

Abstract. The article presents the views of the Ukrainian humanist V.O. Sukhomlynskyi on the problems of formation of creative abilities. The article draws attention to the peculiarities of children's creativity, determines the conditions for the development of creativity and the disclosure of the creative potential of children of primary school age, the development of their creative abilities in the conditions of curricular and extracurricular activities.